

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-3-137-148>

 <https://orcid.org/0000-0003-0510-4864>

КУЧЕРЯВИЙ Андрій

доктор педагогічних наук, професор, професор катедри військової психології та педагогіки,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: ankuchalex@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-3940-3985>

МАСЬ Наталія

кандидатка психологічних наук, доцентка, начальниця катедри військової психології та педагогіки,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: 2005mas@ukr.net

 <https://orcid.org/0009-0004-3977-6479>

ЛУЦУК Аліна

офіцер-слухач факультету післядипломної освіти,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: lutsuk.alina@icloud.com

 <https://orcid.org/0009-0007-4768-5771>

ЩЕРБА Анастасія

офіцер-слухач факультету післядипломної освіти,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: 2109dddddwwz@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0002-9206-6068>

СІРОТІНКИНА Людмила

курсантка військового факультету соціальних та поведінкових наук,
Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: truskavecludmila@gmail.com

УДК 378.014:355.233.2.38.038.8(045)

**КЕЙС-МЕТОД В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
У ВИЩІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ШКОЛІ**

Проблема. Відомчі й інші вимоги щодо організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах України (ВВНЗ) вказують на необхідність підготовки викладачів-початківців і підвищення методичної майстерності всіх педагогів. Водночас є відсутньою система розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ, що зумовлює проблему. Одним із шляхів її вирішення для викладачів-початківців може бути розв'язання кейсів із типовими педагогічними ситуаціями.

Мета дослідження – розробити приклади кейсів, призначені для опрацювання викладачами ВВНЗ із початковим рівнем методичної майстерності.

Методи дослідження: аналіз ситуації, яка склалася навколо проблеми дослідження; контент-аналіз щодо вивчення джерел стосовно змісту методичної майстерності та спрямованості кейс-методу; конкретизація та систематизація щодо прикладів кейсів; систематизація та узагальнення результатів дослідження.

Основні результати дослідження. Визначено приклади до трьох груп кейсів: на формування методичних знань (способи організації заняття, методи навчання та способи конструктивної педагогічної взаємодії), умінь (через розгляд проблемних ситуацій) та на розвиток методичної творчості (прогнозування розвитку педагогічної ситуації, самостійний добір методів навчання, створення методичних розробок навчальних занять).

Наукова новизна результатів дослідження. Уперше здійснено систематизацію та добір кейсів, призначених для опрацювання викладачами ВВНЗ із початковим рівнем методичної майстерності.

Висновки та конкретні пропозиції авторів. Цільова спрямованість кейсів для викладачів-початківців ВВНЗ дозволяє їх згрупувати як призначені для формування методичних знань, умінь та здатності до методичної творчості. Їх запровадження дозволить створити умови для набуття викладачами методичної готовності проводити навчальні заняття у ВВНЗ.

Ключові слова: кейс-метод; вищий військовий навчальний заклад; методична майстерність; викладач; курсанти; готовність.

Постановка проблеми. Освітній процес у вітчизняних вищих військових навчальних закладах ґрунтується на різних чинниках, серед яких можна виділити, зокрема, актуальний бойовий досвід Збройних Сил України, євроатлантичну інтеграцію України, вимоги загальнодержавних і відомчих нормативних документів. Серед останніх визначальний вплив на внутрішні процеси у ВВНЗ має відповідне положення про особливості організації освітнього процесу (Положення про організацію освітнього процесу, 2024), в якому окремий розділ присвячено методичній діяльності. В ньому одним із основних завдань методичної дія-

льності визначено підвищення методичної майстерності науково-педагогічних (педагогічних) працівників, що зумовлює окремий напрям діяльності ВВНЗ. При цьому залишилося невизначеним саме поняття методичної майстерності викладача ВВНЗ та, відповідно, критерії й показники оцінювання її стану. Відсутнє це поняття й у Спільній директиві стратегічних командувань НАТО 075-007 "Education and Individual Training Directive (E&ITD)" (North Atlantic Treaty Organization, 2015), яка на сьогодні фактично стала методичним керівництвом для вітчизняних ВВНЗ з багатьох питань організації освітнього процесу.

В обох зазначених документах йдеться про необхідність роботи з викладачами, при цьому, у вітчизняному положенні зроблено безпосередній акцент на розробці заходів щодо підготовки викладачів-початківців і підвищення методичної майстерності науково-педагогічних (педагогічних) працівників, а в Директиві НАТО – на розвиткові викладацьких умінь, а також на теоретичній підготовці нових викладачів (інструкторів). Визначені завдання передкладами вищої військової освіти зумовлюють наявність проблеми формування методичної майстерності викладачів-початківців. Водночас ми вважаємо, що ця проблема є похідною від більш глибокої проблеми відсутності системи розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ, яка б охоплювала науково-педагогічних (педагогічних) працівників з будь-яким досвідом викладання. При цьому заходи з методичної підготовки нових викладачів (з початковим рівнем розвитку методичної майстерності) уособлюють лише один з компонентів цієї системи.

У контексті проектування системи розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ це дослідження зосереджене на добірї кейсів, опрацювання яких є одним із засобів методичної підготовки викладачів із початковим рівнем розвитку методичної майстерності.

Аналіз джерел. Як зазначалося вище, в Положенні Міністерства оборони України, яке визначає особливості організації освітнього процесу у ВВНЗ, та в Спільній директиві стратегічних командувань НАТО 075-007 відсутнє тлумачення поняття "методична майстерність викладача". Сутність цього поняття не є предметом й інших нормативних документів. Водночас воно перебувало в фокусі уваги нечисленних наукових досліджень (Лаврентьєва, 2015; Крупеня, Лаврентьєв, & Романчук 2021; Черкун, 2023). На наш погляд, найбільш повно розкрито зміст цього поняття Н. Бенковською (2020). Серед складових методи-

чної майстерності вона визначає спеціальні методичні знання, відповідні вміння, навички та професійно важливі якості особистості, які дозволяють ефективно проводити навчальні заняття, визначати невирішені актуальні педагогічні завдання, виявляти нові, нестандартні способи вирішення навчальних проблем, удосконалювати стиль, методи і прийоми своєї педагогічної діяльності, узагальнювати кращий педагогічний досвід і творчо використовувати його на практиці. Якщо в цілому узагальнити наведені змістові характеристики методичної майстерності, то їх, на нашу думку, можна представити у вигляді методичних знань, умінь та здатності викладача до методичної творчості, на формування яких і буде зорієнтована розробка кейсів.

Зауважимо, що кейс-метод є затребуваним у системах загальної, вищої та професійної освіти, й у останні роки відповідний досвід широко представлений в наукових виданнях.

Вченими висвітлюються класифікації кейсів (Таран та ін., 2017; Пашенко, 2014) за різними критеріями, наприклад, щодо складності (зокрема, через відсутність/наявність проблеми), виходячи із цілей і задач процесу навчання (кейси, що навчають аналізу й оцінюванню; кейси, що навчають рішенню проблем і прийняттю рішень; кейси, що ілюструють проблему, рішення або концепцію в цілому), за видом представлення (у паперовому вигляді, мультимедіа-кейс; відео-кейс) тощо. Наведені й інші класифікації мають свої достоїнства та логіку з огляду на особливості їх використання. Проте, вважаємо за доцільне групування кейсів у межах нашого дослідження за ознакою їх цільової спрямованості – щодо формування у викладачів ВВНЗ методичних знань, умінь та розвитку методичної творчості, про що йтиметься нижче.

Низка наукових публікацій присвячена використанню кейсів при підготовці педагогічних і науково-педагогічних працівників. Зокрема, висвітлено досвід використання кейсів щодо підготовки майбутніх учителів у цілому (Швардак, 2014), викладачів до інноваційної діяльності (Козак, 2015), розвитку в останніх критичного мислення (Леонтєва, 2019), забезпечення їхньої активної, творчої, дослідницької самостійної й самоосвітньої діяльності (Друганова, Мартиненко, 2019) тощо, що вказує на універсальність кейс-методу та доцільність його використання при виконанні завдань нашого дослідження.

Окремі дослідження присвячені саме використанню кейсів безпосередньо у ме-

тодичній підготовці педагогів певної спрямованості, зокрема учителів біології (Гриньова, & Грицай, 2016) та фізичної культури (Чистякова та ін., 2022), викладачів іноземних мов і культур (Майер, 2018). Проте, завдання цих досліджень мають достатньо вузьку спрямованість, зумовлену підготовкою педагогів до викладання конкретних навчальних предметів або дисциплін, що дозволяє врахувати цей досвід, але не вважати універсальним та таким, що вирішує проблему розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ.

Представники системи військової освіти демонструють свій досвід використання кейсів при формуванні педагогічної культури майбутніх офіцерів сухопутних військ (Шоробура, Севрюк, 2023), під час викладання дисциплін військово-професійного спрямування (Плаксін, 2023; Чопа та ін., 2019), при підготовці військових психологів (Зоріна, 2019; Сторожук, Кожедуб, 2022), у ході підготовки представників сектору безпеки та оборони України до професійної діяльності в цілому з урахуванням їх відомчої підпорядкованості (Заболотна, Березюк, 2020; Курок, Луценко, Зінченко, 2024; Єфименко, 2020; Георгієв, Бендіна, 2024). Проте, і цей досвід застосування кейсів не стосується формування та розвитку у викладачів ВВНЗ методичної майстерності.

Таким чином, науковою спільнотою накопичено значний досвід використання кейсів, зокрема розроблені їх класифікації, наведені приклади застосування як при підготовці педагогів, так і в ході навчання військовослужбовців, однак, в жодній з публікацій не висвітлено досвід саме розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ з використанням кейс-методу, що зумовлює потребу проведення нами власного дослідження задля розв'язання визначеної вище проблеми.

Мета дослідження: розробити приклади кейсів, призначені для опрацювання викладачами ВВНЗ з початковим рівнем методичної майстерності.

Завдання:

- 1) визначити цільову спрямованість кейсів щодо формування методичної майстерності викладачів ВВНЗ з початковим рівнем методичної майстерності;
- 2) навести приклади кейсів, які відповідають визначеній цільовій спрямованості.

Методи дослідження. Відповідно до етапів дослідження та послідовного виконання його завдань використано такі методи: для обґрунтування актуальності та проблеми, визначення мети та завдань дослідження – аналіз ситуації, яка склалася навколо проблеми дослідження (питання

відсутності системи розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ); для вивчення джерел, присвячених висвітленню поняття методичної майстерності та досвіду використання кейсів при навчанні педагогів, використовувався контент-аналіз стосовно змісту методичної майстерності та спрямованості кейс-методу, що надало підґрунтя для визначення цільового призначення кейсів (формування методичних знань, умінь та здатності до методичної творчості) при формуванні методичної майстерності викладачів-початківців; метод конкретизації застосовано при наведенні прикладів кейсів відповідно до їх цільового призначення; метод систематизації використовувався при доборі кейсів із різним змістовим наповненням, а також, разом із узагальненням, при підготовці заключних положень дослідження.

Результати. Як зазначалося вище, методична майстерність викладача визначається його методичними знаннями та вміннями, а також здатністю до методичної творчості. Вочевидь її стан розвитку різниться в окремих викладачів у залежності від педагогічного досвіду, ставлення до методичної діяльності, педагогічних здібностей тощо. У межах нашого дослідження ми умовно поділяємо науково-педагогічних (педагогічних) працівників ВВНЗ на три категорії – з *початковим рівнем методичної майстерності*, які лише розпочинають свою педагогічну діяльність в системі вищої військової освіти, з *рівнем методичної майстерності, достатнім для проведення навчальних занять*, та з *високим рівнем методичної майстерності*, який властивий досвідченим викладачам, здатним проводити показові заняття, майстер-класи, бути наставниками у викладачів-початківців, які є авторами навчальних і методичних видань та, навіть, розробниками власних методик навчання.

Цілком природно, що викладач із кількарічним педагогічним досвідом не настільки потребує навчальних кейсів із розглядом педагогічних ситуацій як викладач-початківець. Вважаємо малоімовірним те, що досвідчений викладач матиме потребу системно звертатися до них, оскільки типові для його викладацької діяльності педагогічні ситуації тривалий час відбуваються на його заняттях, і він має досвід застосування відповідного до них методичного інструментарію. Тому, на наш погляд, основним адресантом кейсів є викладачі із початковим рівнем методичної майстерності, який, як правило, здобутий у ході навчання в магістратурі чи аспірантурі (ад'юнктурі). Саме з ними проводяться й централізовані навчальні заходи (напри-

клад, в школі молодого викладача) із використанням кейсів, й саме до таких викладачів закріплюються наставники з числа досвідчених викладачів, які можуть опрацювати певні кейси із викладачем-початківцем.

Отже, кейси, які ми розглядатимемо, адресуватимуться, в першу чергу, такий цільовій аудиторії як викладачі із початковим рівнем сформованості методичної майстерності. А їх призначенням буде формування методичної майстерності військових педагогів до рівня, який визначає їхню готовність до проведення навчальних занять у вищій військовій школі (йдеться саме про методичну складову готовності). Тому, приклади кейсів, які ми розглянемо, матимуть цільову спрямованість щодо формування у викладачів базових методичних знань, умінь та здатності до методичної творчості при підготовці до проведення навчальних занять.

Зауважимо, що формування у науково-педагогічних чи педагогічних працівників готовності до проведення навчальних занять не може обмежуватися розглядом кейсів, більш того, до їх розв'язання викладачі вже мають бути підготовлені. Вочевидь, розв'язання кейсів є засобом не первинного пізнання теорії, а забезпечення ґрунтовного розуміння теоретичних положень та закріплення знань із методики викладання у вищій військовій школі.

Практичний компонент методичної майстерності викладачів також не може бути забезпечений лише розв'язанням кейсів. Проте, кейси забезпечують занурення в педагогічну ситуацію, а, відповідно, їх використання дозволяє сформулювати педагогічні уміння військового педагога щодо ідентифікації проблемної ситуації, її всебічного аналізу та визначення шляхів її вирішення. Природно, що актуальний рівень сформованості певних методичних знань та умінь викладача відкриває нові зони його методичного розвитку. Діапазон відповідних динамічних змін для викладачів із початковим рівнем методичної майстерності в нашому дослідженні охоплює проміжок від сформованості окремих методичних знань до самостійної методичної діяльності, в якій проявляється методична творчість, наприклад, щодо підготовки методичних розробок навчальних занять, в яких буде відображений попередній досвід розв'язання кейсів.

З огляду на зазначене вище, ми систематизуємо кейси за змістом і розглядатимемо їх за визначеним цільовим призначенням, тобто, як зазначалося, щодо формування методичних знань, умінь та здатності до методичної творчості.

Перша група кейсів – призначених щодо *формування методичних знань викладача* – містить, зокрема, кейси, в яких відтворюється проведення різних етапів навчального заняття, застосування окремих методів навчання, вибір способу конструктивної взаємодії зі здобувачами освіти.

Перед тим як навести приклади кейсів, зауважимо, що один кейс може використовуватися щодо формування різних методичних знань і умінь військового педагога. При цьому важливу роль відіграє не лише зміст педагогічної ситуації, а й спрямованість запитань та завдань після нього, яка може варіюватися.

Прикладами кейсів, які демонструють можливі способи організації заняття та характеризують його етапи, є такі:

– щодо заняття в цілому:

Під час занять з фізичної підготовки викладач заздалегідь оцінив рівень фізичної форми курсантів і свідомо сформував пари з урахуванням їх індивідуальних можливостей. Метою такого підходу було не лише рівномірний розподіл навантаження, а й формування у курсантів почуття взаємної підтримки та відповідальності.

Крім того, протягом заняття викладач окремо підходив до кожного та допомагав із виконанням вправ.

У кінці заняття було підбито його підсумки через використання методики «Аналіз проведених дій».

Запитання для аналізу:

– Які етапи заняття ви можете виділити?

– Які цілі цих етапів?

– Які ще етапи заняття, скоріше за все, були реалізовані, але не висвітлені в змісті кейсу?

– Чи бачите ви зв'язок між таким способом організації заняття і підвищенням довіри до викладача з боку курсантів? Як це впливає на дисципліну і якість виконання завдань?

– Що змінюється в колективі, коли курсанти бачать, що до них підходять не "за шаблоном", а з розумінням щодо їхніх можливостей? Чи проявляється це через спосіб організації заняття?

– щодо окремого етапу заняття:

Викладач з автомобільної техніки, розуміючи важливість повторення та закріплення пройденого матеріалу, незмінно розпочинав кожне заняття з короткого 15-хвилинного опитування. Воно не було просто перевіркою пам'яті, опитування відбувалося у формі жвавої дискусії. Курсанти мали змогу не лише продемонструвати свої знання з правил дорожнього руху, керування автомобільною технікою та її

обслуговування, але й глибше зануритися в проблемні ситуації щодо їх застосування на практиці. Викладач заохочував до обговорення, ставлячи запитання, які спонукали до аналізу та обміну думками. Він створював атмосферу, за якої курсанти не боялися висловлювати свої ідеї, навіть якщо вони були не зовсім правильними. Такий підхід не лише допомагав закріпити минулий матеріал, але й готував курсантів до сприйняття нової теми, забезпечуючи плавний перехід від теорії до практики.

Запитання для аналізу:

— Про який етап навчального заняття йдеться?

— Які цілі цього етапу? Чи є він обов'язковим?

— Чи можна сказати, що від такого етапу залежить якість підготовки курсантів до сприйняття нової теми, чому?

Прикладами кейсів щодо застосування окремих методів навчання є наступні.

Перший кейс:

Пані майор, викладачка практичної психології. На одному з її занять курсанти зіткнулися з нестандартним завданням: розібрати складний емоційний стан умовного військовослужбовця, що переживає наслідки бойового стресу. Замість лекції викладачка створила атмосферу колективного "розслідування", де кожен курсант міг висловити свою думку та запропонувати варіанти допомоги. Вона заохочувала курсантів до активної участі, створюючи безпечне середовище, де помилки сприймалися як можливість для навчання. Цікавиною заняття стала рольова гра, в якій один із курсантів зобразив військовослужбовця, а інші відпрацьовували навички встановлення контакту та надання первинної психологічної підтримки. Викладачка уважно спостерігала, намагалася зайвий раз не втручатися, проте акцентувала увагу на вдалих рішеннях та пропонувала альтернативні підходи.

Запитання для аналізу:

— Які методи навчання були використані викладачкою?

— Чого вдалося досягти через застосування кожного з цих методів?

— Чи вдалося викладачці зробити заняття не лише інформативним, але й емоційно насиченим?

— Як вплинуло застосування методів на зацікавленість та вмотивованість аудиторії? Чому?

Другий кейс:

Після вивчення теоретичних основ інженерної підготовки, курсанти отримали завдання створити міні-проекти (макети укріплень), супроводжуючи їх детальним

поясненням принципів побудови та функціональності цих укріплень. Завдання було розраховане на те, щоб вони могли застосувати свої знання на практиці, продемонструвавши розуміння принципів організації інженерного забезпечення та укріплення позицій на місцевості.

Запитання для аналізу:

— Який метод навчання було використано? В чому полягають переваги цього методу?

— Які, на Вашу думку, деталі поставленого завдання не наведені в змісті кейсу?

— Як ви вважаєте, чи достатньо курсантам мати лише теоретичні знання для виконання поставленого практичного завдання?

— Які критерії оцінки макетів могли б бути найбільш важливими і зрозумілими для курсантів?

— Як ця ситуація допомагає розвинути у курсантів критичне мислення та навички прийняття рішень у стресових умовах?

— Як можна зробити це завдання більш інтерактивним і заохотити обговорення та командну роботу серед курсантів?

— Які способи спонукання курсантів до самоаналізу виконаного завдання можна використовувати, щоб допомогти їм вдосконалити свої проекти (наприклад, порівняння з реальними прикладами, критика з боку викладача чи інших курсантів)?

— Яким чином можна інтегрувати в завдання елементи самостійного дослідження і творчості, щоб курсанти могли пропонувати власні інноваційні рішення в створенні укріплень?

Вибір способу конструктивної взаємодії зі здобувачами освіти може бути продемонстрований в змісті такого кейсу:

На занятті з воєнної історії викладач запропонував курсантам самостійно обрати історичну подію і провести заняття у творчому форматі: дискусія, інсценування, дебати або рольова гра. Курсанти самостійно підготували матеріали, розподілили ролі та організували обговорення. Особливістю заняття стало те, що викладач довірів курсантам частину відповідальності за організацію і проведення заняття.

Запитання для аналізу:

— Чим характеризується взаємодія між викладачем і курсантами в цьому кейсі?

— Чи не втратив викладач роль лідера, делегувавши курсантам свої певні функції?

— Чи мав місце ризик, що курсанти не впорються із запропонованою їм роллю?

— Як довіра викладача впливає на активність, мотивацію і самостійність курсантів?

— Які переваги має такий підхід щодо взаємодії між викладачем і курсантами до вивчення воєнної історії? При вивченні яких навчальних дисциплін можна відтворити цей досвід?

Друга група кейсів призначена для формування методичних умінь викладача. Предметом кейсів є педагогічні ситуації проблемного характеру, які є типовими для педагогічної практики у вищій військовій школі, а пошук виходу з яких забезпечуватиме формування у викладачів відповідних методичних умінь. Зосередимося та таких кейсах, зміст яких висвітлює проблеми в організації навчальної діяльності здобувачів освіти та в забезпеченні педагогічної взаємодії між викладачем та особами, які здобувають вищу військову освіту.

Розглянемо приклади кейсів, зміст яких стосується організації навчальної діяльності здобувачів освіти.

Перший кейс:

Курсант вимушено пропустив заняття через чергування. Він сумлінно опрацював матеріал та виконав письмову контрольну роботу – есе. Проте, його спроба здати роботу викладачці наїтовхнулася на категоричну відмову, мотивовану пропущеним заняттям та формальною вимогою присутності під час виконання завдання. Не зважаючи на причину відсутності курсанта, вона залишилася непохитною, намагаючись на рівності правил для всіх курсантів.

Запитання для аналізу:

— Як ви вважаєте, чи був викладачкою попередньо визначений механізм відпрацювання курсантами тих занять, які вони пропустили з поважних причин?

— Яка, на Вашу думку, мотивація спонукала курсанта до самостійного написання есе?

— Які висновки після цієї ситуації ймовірно зробив курсант?

— Чи завжди формальні вимоги є слушними, справедливими та не дозволяють викладачеві проявляти гнучкість щодо організації тих чи інших видів навчальної роботи курсантів?

— Як ви б вчинили на місці викладачки?

Другий кейс:

Під час заняття з фізичної підготовки викладач поставив перед курсантами завдання пробігти дистанцію у 5 кілометрів за підвищеної температури повітря. При цьому заняття розпочалося без проведення належної розминки. Один із курсантів у процесі виконання вправи поскаржився на запаморочення та погіршення самопочуття. Замість надання відповідної допомоги або оцінки його стану, викладач проігнору-

вав звернення з фразою: "Якщо дихаєш – значить живий".

Запитання для аналізу:

— Чи, на Вашу думку, доречною була така організація планового заняття з фізичної підготовки за визначеною темою?

— Чи є доречною така організація навчального заняття задля підготовки курсантів до бойових умов проходження служби, які не передбачають розминки, комфортної температури та не враховують стан самопочуття військовослужбовців?

— Чи було виправданим нехтування здоров'ям підлеглого?

— Як, на Ваш погляд, цю ситуацію сприйняли майбутні командири, які перебували в цьому курсантському строю? Який приклад вони побачили – байдужості чи відповідальності?

— Який навчальний результат заняття, проведеного в такий спосіб?

Певні кейси можуть стосуватися проблемних питань педагогічної взаємодії викладача зі здобувачами освіти. Розглянемо приклади.

Перший кейс:

Під час семінарського заняття з права викладач обговорював важливість законодавчого забезпечення прав людини в Україні. Під час дискусії один із курсантів, намагаючись зрозуміти певний аспект і підкріпивши свою думку прикладом із реальної практики, заперечив думку викладача, ставши на іншу позицію. На це викладач, не звертаючи увагу на аргументацію, відповів: "Ви ще не доросли, щоб сперечатися зі мною".

Це викликало тишу в аудиторії. Збентежений курсант не став продовжувати дискусію. Інші присутні також почали сумніватися чи варто висловлювати свою думку або ставити питання, бо можуть отримати таку ж реакцію.

Запитання для аналізу:

— Чи не сталося так, що викладач продемонстрував неповагу до курсанта, який висловив свою думку, та до всіх інших?

— Як би ви відповіли курсанту в разі, коли його заперечення або запитання виглядають помилковими чи недостатньо аргументованими?

— Як можна підвищити рівень критичного мислення курсантів у ході засвоєння навчального матеріалу?

— Які наслідки на якість підготовки курсантів має взаємодія викладача і курсантів, за якої останні мають право обговорювати надану викладачем інформацію, ставити запитання та пропонувати свої власні рішення щодо теоретичних і практичних проблем?

— Як ви думаєте, чи існують чіткі межі щодо свободи курсантів виражати свої думки або заперечення? Які з них можуть негативно вплинути на авторитет викладача?

— Які правила взаємодії з курсантами ви би обговорили з ними на першому занятті?

Другий кейс:

Викладачка відома серед курсантів своїми довгими та монотонними лекціями. Вона читає лекції, не відриваючись від конспекту, не задає запитань та не дає можливості курсантам висловити свою думку. Її лекції наповнені датами, термінами та фактами, але не містять аналізу чи дискусії. Курсанти швидко втрачають інтерес до предмету, багато з них просто сплять на лекціях або займаються сторонніми справами.

Запитання для аналізу:

— Які можуть бути причини вибору викладачами монологічного способу читання лекцій?

— Якого результату навчання можна досягти через лекцію-монолог?

— В який спосіб ви би активізували взаємодію з аудиторією: на початку лекції; при розгляді основних питань; в завершальній частині лекції?

Третя група кейсів має на меті забезпечити формування здатності викладача до методичної творчості. Зміст таких кейсів може спонукати військового педагога, зокрема, до прогнозування розвитку педагогічних ситуацій, самостійного добору методів навчання та створення методичних розробок навчальних занять.

Розглянемо приклади кейсів на прогнозування розвитку педагогічної ситуації.

Перший кейс:

Під час заняття курсант поділився особистим досвідом, що мав відношення до теми обговорення. Однак, викладач сприйняв це як недолік з точки зору формальних академічних стандартів та знизив оцінку за невідповідність виступу «науковому рівню».

Запитання для аналізу:

— Як може позначитися низька оцінка на мотивації курсанта брати подальшу активну участь у навчальних заняттях?

— Чи може сприйматися особистий досвід учасників процесу навчання як недоречний? Чи, навпаки, варто спиратися на особистий досвід здобувачів освіти? Що це може дати в контексті розгляду певної теми?

— Чи можливо побудувати заняття, саме спираючись на досвід курсантів (наприклад, на бойовий досвід тих, хто його має)?

— До якого навчального результату може привести дискусія, побудована навколо обговорення невідповідності теоретичних положень та практичного особистого досвіду курсантів?

— Які критерії оцінювання виступів можуть дозволити уникнути шаблонного підходу і враховувати індивідуальність кожного курсанта?

Другий кейс:

На першому занятті викладачка презентувала себе як досвідченого спеціаліста, що вміє доступно пояснювати складний матеріал простою мовою, пообіцявши легке та цікаве навчання. Однак у подальшій роботі ці очікування не виправдалися: подача матеріалу виявилася складною, неадаптованою до рівня підготовленості курсантів, не застосовувалися практичні приклади, проблемні ситуації та активні методи навчання, а зворотний зв'язок з аудиторією був відсутній.

Запитання для аналізу:

— Чи позначається на вивченні курсантами навчальної дисципліни їхнє сприйняття особистості викладача? Якщо так, то як?

— Який наслідок може мати розчарованість курсантів методами викладання?

— Які наслідки має подача навчального матеріалу, яка не спирається на актуальний рівень підготовленості курсантів?

— Як, на Вашу думку, сприйматиметься курсантами вивчення навчальної дисципліни у разі регулярного використання активних методів навчання?

Прикладом кейсу, розгляд якого спонукатиме викладача до самостійного добору методів навчання, є такий:

Під час виконання одного з навчальних завдань викладач дозволив курсантам користуватися особистими конспектами. У вступному слові до завдання він акцентував увагу на тому, що його, у першу чергу, цікавить не механічне відтворення визначень чи термінів, а розуміння курсантами суті матеріалу та здатність правильно застосовувати знання у конкретній ситуації.

Цей підхід викликав неоднозначну реакцію серед частини педагогічного колективу кафедри. Дехто висловив занепокоєння, вважаючи, що дозвіл користуватися конспектами, особливо під час контрольних робіт, може знизити навчальну дисципліну, зменшити мотивацію до самостійного вивчення матеріалу, а також створити в курсантів хибне уявлення про реальні вигоди до професійної підготовки.

Запитання до аналізу:

— Як ви ставитеся до формату відкритих ресурсів під час проведення семінарсь-

ких та практичних занять, контрольних робіт, екзаменів?

— Яким чином ви би врахували при оцінюванні курсантів факт використання ними різних джерел інформації? У яких ситуаціях він, на Вашу думку, є доречним і як має враховуватися? А в яких недоречним?

Чи завжди використання курсантами конспектів й інших джерел є невиправданим спрощенням проходження ними контрольних заходів? Чи може позначитися їх використання на розвитку аналітичного мислення здобувачів освіти?

Завдання до кейсу:

Оберіть тему з навчальної дисципліни, яку ви викладаєте. До неї:

1) доберіть навчальні завдання, які вимагають від курсанта доповнення конспекту лекцій через опрацювання додаткових джерел інформації;

2) доберіть до цієї теми дослідні та творчі завдання, які вимагають групового виконання;

3) розробіть контрольні завдання для перевірки знань і умінь курсантів за результатами вивчення теми. При цьому передбачте три рівні перевірочних завдань (за видами вони можуть бути усними, письмовими, тестовими, графічними, груповими тощо):

а) на точне відтворення визначень, фактів, наукової інформації;

б) на тлумачення або пояснення визначень, фактів чи наукової інформації із наведенням доречних прикладів;

в) на порівняння чи аналіз фактів чи наукової інформації, пошук аналогій між ними, або на самостійне розв'язання проблемних ситуацій;

Які методи навчання через добір навчальних і контрольних завдань ви використали?

Які з перевірочних завдань заперечують використання конспектів чи інших джерел інформації, які його допускають, а які роблять його бажаним? Чому?

Які види перевірочних завдань ви хотіли би запропонувати курсантам додатково, з урахуванням специфіки навчальної дисципліни?

Створення методичних розробок навчальних занять є метою розгляду, наприклад, такого кейсу:

Під час практичного заняття викладач ділить курсантів на малі групи, кожній з яких дає практичне завдання: одна група розробляє план оборони певної ділянки, інша – план наступу на цю ж ділянку. Після того, як групи завершують роботу, кожна презентує свій план.

Далі: група, яка розробляла оборону, аналізує слабкі місця в плані наступу, а "ті, хто наступає" шукають прогалини в обороні. Викладач бере участь в обговоренні, ставить навідні запитання "Як ви будете діяти у випадку контратаки?", "Чи врахували ви погодні умови?". Курсанти жваво дискутують, обмінюються думками, пропонують нові рішення та вдосконалюють свої плани, враховуючи коментарі товаришів з команди супротивників.

У результаті такого заняття курсанти опрацювали теорію, набули практичних умінь проектування та планування ведення бойових дій в обороні та наступі, а також досвіду критичного оцінювання власних дій та дій противника.

Запитання для аналізу:

— Які, на вашу думку, цілі переслідував викладач (навчальні, виховні, розвивальні)?

— Які методи навчання використані викладачем на різних етапах проведення практичного заняття?

— Що, на вашу думку, передувало проведенню такого заняття?

— Чи є можливим проведення такого заняття в онлайн-форматі?

— Які характеристики заняття мали вплив на формування мотивації курсантів щодо вивчення навчальної дисципліни?

Завдання до кейсу:

Оберіть тему з навчальної дисципліни, яку ви викладаєте, та здійсніть методичну розробку семінарського або практичного заняття, яке передбачає групову форму роботи здобувачів освіти.

Опишіть заняття в такій послідовності:

1) тема та вид навчального заняття;

2) цілі навчального заняття;

3) вимоги щодо попередньої підготовленості курсантів до заняття;

4) обладнання та навчально-методичні матеріали, які будуть використані у ході заняття;

5) структура (етапи) заняття;

6) методи навчання (до кожного етапу, щонайменше до одного з них – робота в групах);

7) навчальні завдання для здобувачів освіти (до кожного з етапів заняття, щодо роботи в групах – найбільш деталізовано);

8) засоби контролю навчальної діяльності здобувачів освіти на всіх етапах навчального заняття;

9) критерії індивідуального та групового оцінювання роботи здобувачів освіти;

10) завдання здобувачам освіти на наступну самостійну роботу.

Приклад останнього кейсу не лише демонструє один із їхніх типів, але й уособлює логічне завершення всієї низки опрацьованих кейсів від тих, що забезпечують

теоретичну методичну підготовку викладача до прояву ним методичної творчості, що вказує на динаміку розвитку його методичної майстерності на початковому етапі педагогічної діяльності.

Дискусія і висновки. Цільова спрямованість кейсів є одним із критеріїв відповідних класифікацій. Зокрема, вчені зазначають класифікації кейсів «виходячи із цілей і задач процесу навчання» (кейси, що навчають аналізу й оцінювання; кейси, що навчають рішення проблем і прийняттю рішень; кейси, що ілюструють проблему, рішення або концепцію в цілому) та «виходячи із цілей, на які спрямоване використання кейс-методу» (кейс-потреби; кейс-вибір; кризовий кейс; конфліктний кейс; кейс-боротьба; інноваційний кейс) (Пашенко, 2014). На нашу думку, в таких класифікаціях не відображається саме дидактичне призначення кейсів. Отже, вважаємо, що їх доцільно класифікувати й за критерієм дидактичного цільового призначення, наприклад, призначені щодо формування знань, умінь та досвіду творчої діяльності об'єктів навчання. Саме в залежності від цільового призначення певним чином були згруповані та систематизовані кейси в нашому дослідженні.

Створення системи розвитку методичної майстерності викладачів є актуальним питанням для вищих військових навчальних закладів з огляду на відомчі вимоги щодо організації освітнього процесу та відповідні положення Спільної директиви стратегічних командувань НАТО 075-007. Водночас така система ще вимагає побудови, а використання кейсів задля формування методичної майстерності викладачів-початківців слід розглядати як один з її компонентів.

Цільова спрямованість кейсів щодо формування методичної майстерності викладачів ВВНЗ з початковим рівнем її сформованості впливає зі змісту поняття «методична майстерність» та дозволяє їх згрупувати як призначені щодо формування, по-перше, методичних знань викладача ВВНЗ, по-друге, його методичних умінь та, по-третє, його здатності до методичної творчості. Вона забезпечує набуття науково-педагогічним (педагогічним) працівником методичної готовності проводити навчальні заняття у вищій військовій школі.

Приклади кейсів, які відповідають такій систематизації, за своїм змістом:

– демонструють можливі способи організації заняття та характеризують його етапи, особливості застосування окремих методів навчання, способи конструктивної

взаємодії викладача зі здобувачами освіти (цільова спрямованість – формування методичних знань);

– зорієнтовані на вирішення проблемних ситуацій щодо організації навчальної діяльності здобувачів освіти та у ході педагогічної взаємодії викладача з ними (формування методичних умінь);

– спонукають викладача до прогнозування розвитку педагогічної ситуації, самостійного добору методів навчання, створення методичних розробок навчальних занять (формування здатності до прояву методичної творчості).

Перспективи подальших наукових розвідок з огляду на отримані результати полягають у проектуванні наступних складових системи розвитку методичної майстерності викладачів ВВНЗ.

Список бібліографічних посилань

- Беньковська, 2020 – Беньковська, Н. (2020). Удосконалення методичної майстерності викладача шляхом мотивації здобувачів вищої освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції: 14 травня 2020 року. С. 89–91. [Глухівський НПУ ім. О. Довженка]. URL: https://tpgnpu.ho.ua/images/my_images/doc_pdf/vidavnictvo/mkonf_2020.pdf.
- Георгієв, Бендіна, 2024 – Георгієв, В.М., Бендіна, О.М. (2024). Кейс-технологія як засіб педагогічного впливу у процесі підготовки майбутніх офіцерів. *Інноваційна педагогіка*, 75: 110–113. Doi: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.20>.
- Гриньова, Грицай, 2016 – Гриньова, М., Грицай, Н. (2016). Кейс-технології у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Витоки педагогічної майстерності*, 17: 72–79. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7587/1/Grineva.pdf>.
- Друганова, Мартиненко, 2019 – Друганова, О.М., Мартиненко, І.І. (2019). Кейс-технологія як ефективний спосіб підготовки сучасного викладача вищої школи. *Теорія та методика навчання та виховання*, 46: 48–58. Doi: <https://doi.org/10.34142/23128046.2019.46.04>.
- Заболотна, Березюк, 2020 – Заболотна, О., Березюк, В. (2020). Метод кейсів у підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України*, 3(22): 79–91. URL: <https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/3628/1/513-Текст%20статті-1149-1-10-20210116.pdf>.
- Зоріна, 2019 – Зоріна, Я. (2019, Липень 30). Американський «кейс-метод» для військових психологів. *АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/07/30/amerykanskyj-kejs-metod-dlya-vijskovykh-psyhologiv/>.
- Єфименко, 2020 – Єфименко, Г. (2020). Кейс-метод як сучасна технологія навчання курсантів вищого військового навчального закладу. *Молодий вчений*, 2(78): 109–111. Doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-24>.
- Козак, 2015 – Козак, Л.В. (2015). Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*, 3(11): 153–162. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3\(11\).pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3(11).pdf)

- Крупеня, Лаврентьев, Романчук, 2021 – Крупеня, С.В., Лаврентьев, О.М., Романчук, К.С. (2021). Основи методичної майстерності вчителя фізичної культури з гімнастики. *Розвиток обдарованої особистості: світовий та вітчизняний контексти*: матеріали методологічного семінару: 18–20 листопада 2021 року. С. 251–256. Інститут обдарованої дитини НАПН України. URL: https://iod.gov.ua/content/events/70/metodologichniy-seminar-rozvitok-obdaranoyi-osobistosti-svitoviy-ta-vitchiznyaniy-konteksti_publications.pdf?1735553185.1534
- Курок, Луценко, Зінченко, 2024 – Курок, В., Луценко, Г., Зінченко, В. (2024). Застосування кейс-методу в процесі формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 3 (56): 10–16. Doi: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-10-17>
- Лаврентьева, 2015 – Лаврентьева, Н.В. (2015). Методичне мислення та методична майстерність учителя: сутність і взаємозалежність. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 41: 380–385. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3683/3091>
- Леонтьєва, 2019 – Леонтьєва, І.В. (2019). Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 32: 29–38. URL: https://www.researchgate.net/publication/341679090_PEDAGOGICNIJ_KEJS_AK_ZASIB_ROZVITKU_KRITICNOGO_MISLENNIA_MAJBUTNIH_VIKLADACIV
- Майер, 2018 – Майер, Н. (2018). Кейс-метод у методичній підготовці майбутнього викладача іноземних мов і культур. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, 4: 134–145. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/844/740>
- Пашенко, 2014 – Пашенко, Т.М. (2014). Застосування кейс-технологій у підготовці кваліфікованих робітників. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи*, 4: 131–144. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8792/1/Пашенко2.pdf>
- Плаксін, 2023 – Плаксін, А. (2023). Використання кейс-технологій під час викладання дисциплін військово-професійного спрямування у підготовці майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*, 1: 29–33. Doi: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.29-33>
- Положення про організацію освітнього процесу, 2024 – Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти: затв. наказом Міністерства оборони України від 15.02.2024 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text>
- Сторожук, Кожедуб, 2022 – Сторожук, Н., Кожедуб, О. (2022). Досвід використання кейс-методу при формуванні професійних компетентностей військового психолога. *Психологічний журнал*, 9: 50–58. Doi: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.9.2022.270001>
- Таран та ін., 2017 – Таран, О.П., Бабич, Н.М., Супрун, Г.В., Мельніченко, Т.В., Кібальна, К.О., & Тичина, К.О. (2017). Інноваційне застосування методу case-study в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів). *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, 9: 251–268. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19509/>
- Черкун, 2023 – Черкун, І. (2023). Методична майстерність викладачів тактичної підготовки: теорія, досвід і практика. *Вісник науки та освіти*, 11(17): 434–446. Doi: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-434-446](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-434-446)
- Чистякова та ін., 2022 – Чистякова, М., Мазур, В., Гурман, А., Ладиняк, А., Приходько, В., Марчук, Д., Марчук, В. (2022). Метод кейс-стаді у формуванні професійних компетенцій майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, 26: 150–155. URL: <http://visnyk-sport.kpnu.edu.ua/article/view/268864>
- Чопа та ін., 2019 – Чопа, Д., Дерев'янчук, А., Дегтярьов, В., Семенов, Ф. (2019). Кейс - метод як форма інтерактивного навчання з військово - технічних дисциплін при підготовці фахівців ракетних військ і артилерії. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 34(1). 151–154. Doi: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-34-1-151-154>
- Швардак, 2014 – Швардак, М.В. (2014). Кейс-метод у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 33: 209–211. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11565>
- Шоробура, Севрюк, 2023 – Шоробура, І.М., Севрук, В.А. (2023). Використання кейс-методу у формуванні педагогічної культури майбутніх офіцерів сухопутних військ. *Педагогічний альманах*, 53: 77–83. Doi: <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.431>
- North Atlantic Treaty Organization. 2015 – North Atlantic Treaty Organization. (2015). *Bi-SC Education and Individual Training Directive (E&ITD)* (075-007: September 10, 2015). URL: https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/Bi-SC_75-7_NEW.pdf

References

- Benkovska, N. (2020). Improving the methodical skills of a teacher through motivation of higher education students. *Actual problems of technological and vocational education: materials of the II International Scientific and Practical Conference*: May 14. Pp. 89–91. Glukhiv National University named after O. Dovzhenko URL: https://tpgnpu.ho.ua/images/my_images/doc_pdf/vidavnictvo/mkonf_2020.pdf. [in Ukr.].
- Georgiev, V.M., Bendina, O.M. (2024). Case technology as a means of pedagogical influence in the process of training future officers. *Innovative Pedagogy*, 75: 110–113. Doi: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.20>. [in Ukr.].
- Grineva, Hrytsai, 2016 – Grineva, M., Hrytsai, N. (2016). Case technologies in methodological training of future biology teachers. *Origins of pedagogical skills*, 17: 72–79. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7587/1/Grineva.pdf>. [in Ukr.].
- Druhanova, O.M., Martynenko, I.I. (2019). The Case Study Technology as an Effective Way of a Modern Higher Education Teacher. *Theory and Methods of Teaching and Upbringing*, 46: 48–58. URL:

- <https://doi.org/10.34142/23128046.2019.46.04>. [in Ukr.].
- Zabolotna, O., Bereziuk, V. (2020). The Case Study Method in Training Future Border Guard Officers for Professional Activities at Border Crossing Points. *Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine*, 3(22): 79–91. <https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/3628/1/513-Tekst%20crarri-1149-1-10-20210116.pdf>. [in Ukr.].
- Zorina, Ya. (2019, July 30). The American "case method" for military psychologists. *ArmyInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/07/30/amerykan-skyj-kejs-metod-dlya-vijskovykh-psyhologiv/> [in Ukr.].
- Yefymenko, H. (2020). Case Method as a Modern Technology of Training of Cadets at Higher Military Educational Institution. *Young Scientis*, 2(78): 109–111. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-24>. [in Ukr.].
- Kozak, L. (2015). Keys-Method in Preparation of Future Teachers to Innovative Professional Activity. *Educational Discourse*, 3(11): 153–162. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3\(11\).pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12809/1/Kozak_L_OD_3(11).pdf) [in Ukr.].
- Krupenia, S.V., Lavrentiev, O.M., Romanchuk, K.S. (2021). Fundamentals of methodical skills of a physical education teacher in gymnastics. *Development of a gifted individual: global and domestic contexts: materials of the methodological seminar: November 18–20, 2021*. Pp. 251–256. Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. URL: https://iod.gov.ua/content/events/70/metodologich-niy-seminar-rozvitok-obdarovanoyi-osobistosti--svitoviy-ta-vitchiznyaniy-konteksti_publications.pdf?1735553185.1534 [in Ukr.].
- Kurok, V., Lutsenko, H., Zinchenko, V. (2024). Application of the Case Method in Modelling the Formation of Future Officers of the National Guard of Ukraine's Readiness to Perform Combat Missions. *Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*, 3(56): 10–16. Doi: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-10-17> [in Ukr.].
- Lavrenteva, N.V. (2015). Teacher's Methodical Thinking and Methodical Skills: Essence and Interdependence. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 41: 380–385. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3683/3091> [in Ukr.].
- Leontieva, I. (2019). The Pedagogical Case as a Means of the Development of Critical Thinking of Future Teachers. *Teacher education: theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 32: 29–38. URL: https://www.researchgate.net/publication/341679090_PEDAGOGICNIJ_KEJS_AK_ZASIB_ROZVITKU_KRITICNOGO_MISLENNIA_MAJBUTNIH_VIKLADACIV [in Ukr.].
- Maiier, N. (2018). Case-Study in the Methodological Training of the Future Teachers of Foreign Languages and Cultures. *Scientific Notes of the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Pedagogy*, 4: 134–145. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/844/740> [in Ukr.].
- Pashchenko, T.M. (2014). Application of case technologies in the training of skilled workers. *Modernization of vocational education and training: problems, searches and prospects*, 4: 131–144. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8792/1/Пащенко_2.pdf. [in Ukr.].
- Plaksin, A. (2023). Use of Case Technologies When Teaching the Disciplines of Military-Professional Guidance in the Training of Future Officers National Guard of Ukraine. *Scientific Bulletin of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine*, 1: 29–33. Doi: <https://doi.org/10.59226/2786-6920.1.2023.29-33>. [in Ukr.].
- Regulations on the peculiarities of organizing the educational process in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine, military educational units of higher education institutions, institutions of professional pre-higher military education: approved by order of the Ministry of Defense of Ukraine dated 02/15/2024 No. 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text>. [in Ukr.].
- Storozhuk, N., Kozhedub, O., (2022). Experience of Using the Case Method in Forming the Professional Competencies of a Military Psychologist. *Psychological Journal*, 9: 50–58. URL: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.9.2022.270001>. [in Ukr.].
- Taran, O.P., Babych, N.M., Suprun, H.V., Melnichenko, T.V., Kibalna, K.O., & Tychyna, K.O. (2017). Innovative use of the method of case-study in professional training of specialists of special education (speech therapists). *Actual issues of correctional education (pedagogical sciences)*, 9: 251–268. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19509/>. [in Ukr.].
- Cherkun, Ihor. (2023). Methodological Skills of Tactical Training Instructors: Theory, Experience and Practice. *Bulletin of Science and Education*, 11(17): 434–446. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-434-446](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-434-446). [in Ukr.].
- Chystiakova, M., Mazur, V., Hurman, L., Ladyniak, A., Prykhodko, V., Marchuk, D., Marchuk, V. Case studies method as a technology for the formation of professional competences of future teachers of physical culture. *Bulletin of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University. Physical Education, Sport and Human Health*, 26: 150–155. URL: <http://visnyk-sport.kpnu.edu.ua/article/view/268864>. [in Ukr.].
- Chopa, D., Derevjanchuk, A., Dehtiarov, V., & Semenov, F. (2019). Case-Method as a Form of Interactive Training on Military-Technical disciplines in Preparation of Artillery Specialists. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*, 34(1): 151–154. Doi: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-34-1-151-154>. [in Ukr.].
- Shvardak, M. V. (2014). Case method in the process of professional training of future teachers. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, 33: 209–211. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11565>. [in Ukr.].
- Shorobura, I., & Sevruk, V. (2023). The Use of The Case Method in the Formation of the Pedagogical Culture of Future Officers of the Ground Forces. *Pedagogical almanac*, 53: 77–83. Doi: <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.431>. [in Ukr.].
- North Atlantic Treaty Organization. (2015). *Bi-SC Education and Individual Training Directive (E&ITD)* (075-007: September 10, 2015). https://www.coemed.org/files/Branches/DH/Files_01/Bi-SC_75-7_NEW.pdf. [in Ukr.].

KUCHERIAVYI Andrii

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Military Psychology and Pedagogy,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

MAS Nataliia

Ph.D in Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Military Psychology and Pedagogy,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Alina LUTSUK

Officer-listener of the Faculty of Postgraduate Education,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SCHERBA Anastasiia

Officer-listener of the Faculty of Postgraduate Education,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SIROTINKINA Liudmyla

Cadet of the Military Faculty of Social and Behavioral Sciences,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

**CASE METHOD IN THE SYSTEM OF DEVELOPING METHODOICAL SKILLS
OF TEACHERS IN A HIGHER MILITARY SCHOOL**

Summary. *Introduction. Departmental and other requirements for the organization of the educational process in higher military educational institutions of Ukraine (HMEI) indicate the need to train beginning teachers and improve the methodical skills of all educators. At the same time, the system for developing the methodical skills of teachers at HMEI is absent, that causes the problem. One way to solve it for beginning teachers may be to solve cases with typical pedagogical situations.*

Purpose is to develop examples of cases intended for use by HMEI's teachers with an initial level of methodical skills.

Methods: analysis of the situation about the research problem; content analysis of sources regarding the content of methodical skills and the focus of the case method; specification and systematization of case examples; systematization and generalization of the research results.

Results. Examples of three groups of cases are identified: for the formation of methodical knowledge (ways of organizing a lesson, teaching methods and ways of con-

structive pedagogical interaction), skills (through consideration of problem situations) and for the development of methodical creativity (forecasting the development of a pedagogical situation, independent selection of teaching methods, creation methodical materials for lessons).

Originality. For the first time, a systematization and selection of cases for HMEI's teachers with an initial level of methodical skills were carried out.

Conclusion. The targeted orientation of cases for HMEI's beginning teachers allows them to be grouped as directed for the formation of methodical knowledge, skills and the ability to methodical creativity. Their implementation will create conditions for teachers to reach methodical readiness to conduct training classes in HMEI.

Keywords: *case method; higher military educational institution; methodical skills; teacher; cadets; readiness.*

Одержано редакцією 03.08.2025
Прийнято до публікації 25.08.2025